

ТМ	Г. XXIII	Бр. 3-4	Стр. 167 - 173	Ниш	јул - децембар	1999.
----	----------	---------	----------------	-----	----------------	-------

UDK 378.22:37.026(083.94)+371.13-057.164(083.94)

Претходно саопштење

Александар Ранчић

Примљено: 15.12.1999.

Универзитет у Нишу
Ниш

ДИДАКТИЧКО УСАВРШАВАЊЕ УНИВЕРЗИТЕТСКИХ САРАДНИКА

Режи ме

Na Uni verzitetu u Ni { u def i ni san je nau-no-i stra` i va-ki proje-
kat pod nazi vom Di dakt i -ko usavr{ avawe uni verzi tet ski h saradni ka,
koji je na konkursu Mini starstva za nauku i tehnol ogiju Republ ike
Srbije uveden u program osnovnih i stra` i vawa za period 1996-2000.
godine (14T19/11). Osnovni je ci q ovog projekta, -i je je ostvari vawe u
zavr{ noj fazi , da se izna|e odgovaraju}a programska i organi zaci ona
konceptci ja za permanentno di dakti -ko i metodi -ko obrazovawe i usa-
vr{ avawe saradni ka uni verzi teta, pre ostal i h asi stenata pri pravni ka.
I stra` i vawe je i zvr{ eno metodol ogi jom koja je uobi -ajena u dru{ tveni m
naukama, del i mi ce i u psi hol ogiji , posebno u oni ma koje prou-avaju nast-
vu, { to je podrazumeval o raznovrsne metodol o{ ke postupke, metode, teh-
ni ke i i nstrumente Ovo je uvodni tekst u kome je u osnovni m crtama ob-
ja{ wen projekat. Posl e ovog teksta sl edi { est radova u obl i ku prethod-
ni h saop{ tewa, -i ji su autori i z i stra` i va-kog ti ma koji real i zuje nave-
deni projekat. Radovi su obuhvatili samo empi rijski deo i stra` i vawa.
Tako|e, u nastavku, { tampani su upi tnik koji je primewen u i stra-
` i vawu i selekti vna bi bli grafi ja radova o uni verzi tetskoj nastavi .
O-eki vawa su da }e sve zajedno i zazvati pa` wu uni verzi tetske javnosti ,
te da }e usl edi ti kori sne sugesti je za i zradu zavr{ nog i zve{ taja.

Kqu-ne re-i : vi soko{ kol ska nastava, asi stenti pri pravni ci ,
di dakti -ko usavr{ avawe, nau-no-i stra` i va-ki projekat,
i stra` i va-ki tim.

I

Od sedamdesetih godina XX veka na ovamo u Evropi i Americi poklawa se sve ve}a pa`wa kontinuiranom osposobqavawu i usavr{avawu univerzitetskih nastavnika za nastavnika i nau~nika. Brijom su posebno obuhva}eni saradnici, a me|u kojima po~etnici, i|li, re-eno terminologijom na{e nomenklature zanimawa, asistenti pravnika. Iztih razloga i za takve potrebe osnivaju se raznovrsni oledni centri, zavodi i drugi institucionalni oblaci. Na kojima, ali i na samim univerzitetima, u prvoplan se stavqapedago{ko, psiholo{ko i didakti~ko-metodi~ko priprema i kontinuirano usavr{avawe univerzitetskih nastavnika i saradnika. Postepeno se konstitui{e i nova nau~na disciplina - visoko{kol ska didaktika ([mid, 1972:19). Sve ove aktivnosti usmerene su na pove}awe efikasnosti visoko{kol ske nastave, a time i na ukupan kvalitet i uspe{nost univerzitetskih studija.

U prethodnoj Jugoslaviji ovom problemu poklawa se odreena pa`wa, koja je, svakako, bila nedovoljna. Sve se naime svodilo na sesi je seminara "Univerzitet danas", kao i na prikladne povremene aktivnosti univerzitetskih centara - Novi Sad, Qubqana, Zagreb, Sarajevo. U sada{wem trenutku u Saveznoj Republici Jugoslaviji stawe je skoro istovetno. Kao zraknade da }e se stvari pokrenuti na boqebile su aktivnosti na Univerzitetu u Ni{u sa kojima se zapo~elo 1992. godine. Naime, te godine je odr`an prvi jednonedeqni seminar za pedago{ko-psiholo{ko i didakti~ko-metodi~ko usavr{avawe asistentata pravnika. Seminar je odr`avan i z godine u godinu, tako da je do sada seminarom obuhva}eno pribli`no 500 asistentata pravnika sa svih fakulteta ovog Univerziteta.

II

Istovremeno, pristupilo se izradi nau~no-istra`iva~kog projekta ~iji bi rezultati pomogli da se otklone postoje}e programske i organizacione dileme. Tako }e su o~ekivawa da }e se do}i do odgovaraju}e koncepcije za obrazovawe i permanentno usavr{avawe univerzitetskih saradnika koja bi bila prihva}ena na {irem jugoslovenskom univerzitetskom prostoru. Naime, polazi{te je da je didakti~ko-metodi~ko obrazovawe i usavr{avawe asistentata pravnika nesporna potreba, koja je postala permanentna obrazovna praksa na univerzitetu. Tako se i do{lo do projekta Didakti~ko usavr{avawe univerzitetskih saradnika.

Navedeno je uticalo na odredbe predmeta i strah i vava. Tako je predmet i strah i vava određen kao identifikacija i ispitivanje osnovnih problema pri premava, osposobljavanje i usavršavanje univerzitetских saradnika za nastavni rad.

Sagledati, dakle, kakve su potrebe, motivi i interesi saradnika univerzitet za usavršavanje u nastavnom radu i isto tako utvrditi i preporu-iti sadržaje i namene za optimalno i svrsi shodno zadovoljewe ovih potreba i interesa.

Iz ovako formulisanog predmeta proizlao je dvostruki i strah i vava-ki cilj:

1. da se dođe do adekvatne programske i organizacione obrazovne koncepcije, i
2. da se utvrdi odgovarajućih organizacionih oblika rada - centar, zavod - pri univerzitetu za usavršavanje ove permanentne obrazovne aktivnosti.

A iz cilja je operacionalno razvijeno više i strah i vava-kih zadataka:

- ♦ utvrditi vave obrazovnih potreba, motivacije i interesa saradnika univerzitet za određene pedagoške metode i sadržaje;
- ♦ utvrditi vave najvažijih i najvažnijih metoda i ki h problema u visokoj nastavi;
- ♦ i strah i vava-ki kako saradnici, preostalih asistenti pripravnici, procenjuju sebe kao nastavnika i kako vrednuju svoj rad u nastavnom procesu;
- ♦ koje oblike, metode i sredstva najvažijih koriste u svakodnevnom nastavnom radu i šta im u tom pogledu nedostaje ili predstavljaju teškoće;
- ♦ dali postoje značajne razlike među saradnicima o potrebama i nameni za usavršavanje za nastavni rad;
- ♦ kakve su i koje su razlike u tom pogledu između saradnika različitih fakultetskih grupacija - društvenih, tehničkih i prirodnih;
- ♦ utvrditi vave i definisati uloge i zadatke fakulteta i univerzitet u permanentnom osposobljavanju i usavršavanju saradnika i mladih nastavnika za nastavni rad;
- ♦ utvrditi vave osnovnih programskih sadržaja i organizacionih elemenata i standarda za projekciju sistema i mreže univerzitetских centara za di dakti-ko usavršavanje univerzitetских saradnika i drugo.

III

Planom i programom istraživanja predviđeno je da se projektni zadaci ostvaruju postupno i sukcesivno, u tri vremenske faze, u periodu do 2000. godine, što i predviđa Program osnovnih istraživanja Ministarstva za nauku i tehnologiju SR Srbije u oblasti društvenih nauka.

Istraživanje je primenjena raznovrsna, ali odgovarajuća metodologija. Koristi se istorijsko-komparativna i deskriptivna metoda; kao tehničke analize za dokumentaciju, ankete, intervjue, skalne i intervjue; od instrumenata upitnik, skale procene i upitnik za intervju.

Statistička obrada podataka, pored osnovnih mera i postupaka, urađena je i složenijim merama. Upravo, korišćeni su: srednja vrednost (\bar{H}), minimum (\min), maksimum (\max), standardna devijacija (SD), koeficijent varijacije (Cv), a utvrđivan je broj odgovora na svako postavljeno pitanje (n). Od statističkih testova korišćeni su χ^2 - test, t-test proporcija, kao i t-test razlike srednjih vrednosti. Uzavesti od tipa podataka koje je bilo potrebno testirati

Predviđeno je da se prezentacija i ocena rezultata istraživanja izvrši putem:

- ◆ javne prezentacije dobivenih rezultata na javnom skupu /okrugli sto i drugo/;
- ◆ proveravanjem utvrđenih programskih i organizacionih rešenja i standarda na postojećim modelima eksperimentalno-istraživačke baze na Univerzitetu u Nišu i drugim univerzitetima;
- ◆ izradom stručno-naučne publikacije /monografije/ sa autorima i recenzijama i daktiranim materijalima;
- ◆ permanentnim i organizovanim predavanjima i prezentacijama u praksi.

Mogući korisnici rezultata istraživanja su:

- ◆ univerziteti i fakulteti i njihove asocijacije u kojima se izvodi nastava na visokom nivou,
- ◆ zajednice i grupacije pojedinih fakulteta i viših kola,
- ◆ državni organi /ministarstva/ nadležni za unapređenje i razvoj visokog nastavno-naučnog i vaspitno-obrazovnog rada,
- ◆ udruženja, grupacije i zajednice univerzitetskih nastavnika i saradnika,

- ◆ uni verzije tetske i fakul tetske razvojno-istra`iva-ke slu`be, zavodi i centri -iji je zadatak da rade na unapre|ewu i razvoju kontinui ranog studijskog usavr{awawa i obrazowawa na uni verzije tetima.

IV

Kao {to je re~eno, za prikupqawe relevantnih podataka kori{ }eno je i anketirawe sa odgovaraju}im upitnikom. U strate{kom pogledu, pitawa upitnika bila su koncipirana u {est komplementarnih aspekata istra`ivawa. To su:

- ◆ socijalno-demografsko poreklo,
- ◆ informisanost o pozivu uni verzije tetskog nastavnika,
- ◆ zadovoljstvo i zabranim pozivom,
- ◆ prethodna pripremljenost i potreba za didaktiki~kim usavr{awawem,
- ◆ stavovi i mi{ }awa o uni verzije tetskoj nastavi u celini,
- ◆ primena savremenih informatikih i ostalih tehnikih sredstava u nastavnom radu sa studentima i drugo.

U toku {koliske 1998/99. godine, u skladu sa planom istra`ivawa, obavqeno je anketirawe univerzitetskih saradnika, prikupqeni su i obra|eni odgovaraju}i statistiki podaci. Istra`iva~ku populaciju ~inili su svi asistenti pri pravnicima svih fakulteta svih osam univerzitetata u SR Jugoslaviji i Republici Srpskoj. U uzorak za istra`ivawe u{lo je 217 asistentata pri pravnicima, upravo onoliko koliko je popunilo anketni materijal, {to je oko 17% ukupne populacije. Po statistiki~kim kriterijumima ovaj procenat populacije mo`e se smatrati validnim uzorkom za pouzdanu obradu, interpretaciju i zaklu~ivawe. Anketirawe je bilo anonimno.

Upitnici su preto~eni u bazu podataka koja je podvrgnuta statisti~koj obradi. Velicina uzorka je omogu}ila korektnu statisti~ku obradu. Nivoi zna~ajnosti koji su kori{ }eni za parametar p bili su standardni ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$). Vrednosti parametra p su date samo na mestima gde statisti~ka zna~ajnost postoji, a na ostalim se podrazumeva da nema statisti~ke zna~ajnosti (ns), odnosno, $p > 0,05$. Najinteresantniji podaci su tabelarno i grafi~ki predstavqeni.

Statisti~ka obrada izvr{ena je za sve segmente, tako da su (u okviru pojedinih pitawa) testirani svi ponu|eni odgovori me|u sobom, ili svi merqivi podaci (sredwa ocena tokom studija, broj kwiga u li~noj biblioteci, sredwe vrednosti oce-

na efekata seminara za di dakti -ko usavr{ avawe asi stenata pri pravni ka i drugo). Najpre je stati sti -ki obra|en uzorak u cel i ni , a potom je i zvr{ ena podel a uzorka na osnovu sl ede}i h podataka:

1. pol
2. soci jal no porekl o
3. posedovawe l i -ne bi bl i oteke
4. poha |awe semi nara za di dakti -ko usavr{ avawe
5. fakul teti .

Na osnovu ovakvi h podel a i zvr{ ena je i odgovaraju}a stati sti -ka obrada svi h podataka.

V

Na kraju, evo i i mena oni h koji su u i stra` i va-kom ti mu: dr Aleksandar Ran-i } (rukovodi lac projekta), dr Brani mi r \or|evi }, dr Mi omi r l vkovi }, dr Bl agoje Ne{ i }, dr Mi l enko Kunda-i na, dr Mi l uti n \or|evi }, mr Vesna \or|evi } i Dragana Stanojevi }. Stati sti -ku obradu pri kupceni h podataka uradi o je Mi l e @. Ran|el ovi }, di pl . i n` ewer, projektant za el ektron-sko i zdava{ tvo Jedi nstvenog uni verzi tetskog nastavno-nau-nog i nformaci onog si stema (JUNI S) sa Uni verzi teta u Ni { u.

LITERATURA

1. Ban|ur, V, Kruq, R, Radovanovi }, I. (1999) Statistika u pedago{ kom i stra` i vawu. Pri { ti na: Uni verzi tet u Pri { ti ni .
2. Kunda-i na, M, Ban|ur, V. (1996) Metodol o{ ki prakt i kum. U` i ce: U-i teqski fakul tet.
3. Program osnovni h i stra` i vawa za peri od od 1996 do 2000. godi ne, (1995) Beograd: Mi ni starstvo za nauku i tehnol ogi ju R. Srbi je.
4. Savi }evi }, D. (1996) Metodol ogi ja i stra` i vawa u vaspit awu i obrazovawu. Vrawe: U-i teqski fakul tet.
5. [mi d, V. (1972) Vi soko{ kol ska di dakt i ka. Zagreb: Pedago{ ki kwi `evni zbor.

Aleksandar Rančić, Niš

DIDACTIC ADVANCED TRAINING OF THE UNIVERSITY JUNIOR TEACHING STAFF

Summary

The University of Niš defined a research project entitled *Didactic Advanced Training of the University Junior Teaching Staff* which was adopted on an open competition of the Ministry of Science and Technology of the Republic of Serbia and included into its program of basic research projects for the period 1996-2000 (14T19/11). The main objective of this project, which has entered the final phase of realization, is to develop - in terms of program and organization - a relevant concept for permanent education and advanced training of the university junior teaching staff, primarily of junior assistants in didactics and teaching methods. Based on the methodology commonly used in social sciences, partially in psychology, and especially in the branches of knowledge dealing with the teaching process, the research involved various methodological procedures, methods, techniques and instruments. This is an introductory text aimed to explain the project in broad outline. It is followed by six papers in the form of preliminary reports written by the members of the research team carrying out this project. The papers merely cover the empirical part of the research. Also, as appendices, follow a *questionnaire* applied in the research and a *selective bibliography* of papers dealing with university instruction. It is expected that all this shall call the attention of the academic public and give rise to useful suggestions for the final report.

Key words: instruction in higher education, junior assistants,
didactic advanced training, research project, team of researchers.